

Aspecten van Governance
van de media op Curaçao

Media en democratie

Inleiding

Vooraanstaande leden van de media op Curaçao werpen zich op als beschermer van onze democratie. Zij stellen dat zij, bij het onvoldoende functioneren van de volksvertegenwoordiging, gedwongen zijn om deze rol op zich te nemen. Laat voorop gesteld zijn, dat de media op Curaçao goed werk doen. En dat de media op Curaçao de laatste jaren een bijdrage hebben geleverd aan het aan de kaak stellen van Good Governance, of beter gezegd, 'bad' governance, zoals corruptie bij bepaalde overheids-NV's en -stichtingen. Maar hoe zit het met het besturen van de media zelf?

Het wordt mede door de inbreng van de media steeds duidelijker dat de Curaçaose politiek gefragmenteerd is en dat de politieke partijen afhankelijk zijn geworden van financiering van het bedrijfsleven. Een fenomeen dat op zich geen uniek Curaçao's verschijnsel is (Reintjes e.a., 2003; Howlett e.a., 2003; 71). Deze afhankelijkheid is onder andere door de slechte economische situatie op het eiland alleen maar versterkt. Men moet harder vechten voor de krimpende marketingbudgetten van het bedrijfsleven. De politieke fragmentatie leidt tot moeizame politieke coalities, door het grote aantal politieke partijen en daardoor de aanwezigheid van

splinterpartijen (Eustatius, 2005). De politiek is steeds meer geneigd te luisteren naar het bedrijfsleven, andere georganiseerde groepen en de media. De stem van de kiezer gaat steeds meer verloren, ook al schreeuwt de kiezer dagelijks in de vele radio 'talk shows' en ingezonden stukken in de lokale dagbladen op Curaçao (Howlett e.a., 2003: 74). Geen wonder dat de Statenleden Atacho (PAR) en Adriaens (FOL) op 30 augustus 2006, in de nieuwsuitzending van Telecuraçao een debat voeren over wet- en regelgeving ten aanzien van de financiering van politieke partijen. Atacho stelt dat politieke partijen de rechtspersoonlijkheid van een vereniging dienen aan te nemen en een transparante boekhouding dienen bij te houden. Dat donaties aan politieke partijen beperkt dienen te worden tot een maximum van bijvoorbeeld Naf. 10.000,-. En dat het overheids-NV's verboden moet worden om politieke partijen te sponsoren. Het Statenlid Adriaens stelt dat de politieke partijen tijdens de verkiezingscampagne gesubsidieerd dienen te worden door de overheid en dat er over dat bedrag achteraf verantwoording dient te worden afgelegd. Dit is volgens Adriaens een efficiëntere en effectievere oplossing dan het voorstel van zijn collega Atacho.

Het is in deze context dat de media

zich opwerpen als de stem des volk. Maar is dit wel zo? Immers, ook de media zijn onderhevig aan dezelfde economische krachten als de politieke partijen. Het zijn dezelfde bedrijven die politieke partijen financieren die door betaling van reclamespots de media in de lucht houden. Ook de media op Curaçao zijn gefragmenteerd. Ook de media hebben een (politieke) agenda.

- Figuur 1
De driehoeksverhouding tussen politiek, media en bedrijfsleven

De burger kan de driehoeksverhouding tussen de politiek, de media en het bedrijfsleven moeilijk doorbreken. Dit geldt net zo voor de driehoek tussen het bedrijfsleven, de vakbonden en de politiek (de zogemaande 'Kolaborativo'). Deze tweede driehoeksverhouding is een onderwerp op zich en wordt in dit artikel verder buiten beschouwing gelaten.

Dat de eerste driehoeksverhouding geen uniek lokaal verschijnsel is, illustreren de onderstaande citaten:

“De relatie tussen media en politiek is destructief.”

De media roepen de macht ter verantwoording, maar zijn zelf ook een deel van de macht geworden. Dat stelt John Lloyd, redacteur van The Financial Times, die een boek publiceerde over de relatie tussen journalistiek en politiek.” (NRC, 9 juli 2005)

“The public is clearly dissatisfied with the current political media offerings. While many Americans consider themselves to be ‘news junkies’ and express a strong need to keep informed, they don’t trust many news sources. A majority of citizens believe that the news is unduly influenced by powerful business and political interests who play into the media’s own desire to make profits. Further, they consider the news to be too sensational and scandal-ridden. The public feels that the press is intrusive, and goes too far in invading people’s personal lives in the interest of getting a story. Audience members are concerned about the accuracy of reporting, especially as media organizations compete to be the first with a breaking story (Freedom Forum, 1997; Pew Research Center, 1998). In fact, jour-

nalist norms of sourcing and fact-checking largely have become a thing of the past, as the pace of news reporting has accelerated.” (Owen, 1999)

Reeds in 1975 introduceerde Kevin Phillips in het boek “Media-cracy: American parties and politics in the communications age”, het begrip mediocratie. Het is een uitdrukking van de idee dat democratische landen vooral geregeerd worden door diegenen die de macht hebben om via de media de publieke opinie te beïnvloeden. Vaak wordt ook met dit begrip bedoeld dat het de media zelf (als collectieve actor) de macht hebben in een land.

Het onderhavige artikel beperkt zich tot de Curaçaose mediocratie. De centrale vraag in dit artikel luidt: Hoe moet de Governance van de media op Curaçao worden ingericht, zodat media een bijdrage kunnen leveren aan de democratie?

Aspecten die in dit artikel verder worden beschouwd zijn:

- Hoe ontwikkelden de media zich op Curaçao?
- Wat is de rol van de media op Curaçao?
- Wat zijn de internationale ontwikkelingen op het gebied van Governance van de media?

- Hoe luidt de analyse van het probleem van Governance van de media?
- Hoe kan Governance van de media op Curaçao verbeterd worden?

Hoe ontwikkelden de media zich op Curaçao?

In 1883 verschijnt de Amigoe als een katholiek weekblad en werd later een krant. In 1928 is Radio Cur om als eerste radiostation in de lucht. In 1960 wordt het televisiestation (Telecuraçao) gevestigd. In de periode van 1970 - 2002 gebeurt er veel. De Extra verschijnt als eerste ochtendkrant in het Papiamentu (op 1 maart 1976) en in korte tijd komen er vele bij. Er komen steeds meer media bij, met name radio, maar ook televisie. Alleen de Nederlandstalige krant Beurs & Nieuwsberichten verdwijnt rond 2000. De media zijn meertalig gestart maar ontwikkelden zich naar een overwegend Papiamentstalige oriëntatie. Dit is een weerspiegeling van de samenleving c.q. de markt (zie bijlage 1) (Goede, 2005).

De Curaçaose samenleving is een maatschappij waar harde informatie

schaars is. Voor de media betekent dit dat het moeilijk is om alle gewenste informatie te vergaren. Mede als gevolg hiervan zijn de media sensationeel van aard. Dit is onder andere één van de redenen voor het aanbieden van de vele 'call in' programma's. De kosten zijn relatief laag en ze kennen een hoge kijk- of luisterdichtheid vanwege het soms sensationele karakter van de opmerkingen van sommige bellers. Het gebrek aan informatie is echter niet de enige reden hiervoor. Een andere mogelijke reden is dat het publiek weinig interesse heeft in diepgaande journalistiek. Ook wordt er gesteld door onder andere de media, dat de media, in de hevige concurrentiestrijd, moeten leveren wat het publiek wil zien of horen en dit escaleert. Maar men kan zich ook afvragen, of de sociale netwerken die de media beïnvloeden er belang bij hebben om de burgers echte informatie te onthouden.

Media	Aantal
Radio	26 ¹
TV	3 ²
Krant	9

- Tabel 1
Aantallen van de diverse media op Curaçao

¹ De gegevens van radio en televisie zijn gecheckt met het Bureau Telecommunicatie en Post van de Nederlandse Antillen op 13 september 2005.

² Er zijn nog twee nieuwe televisiezenders in voorbereiding.

Voor een meer uitgebreide analyse van de media op Curaçao wordt verwezen naar Reinders (1996). Echter, ook de analyse van Reinders is beperkt. Dit is begrijpelijk daar de media zeer gefragmenteerd en dynamisch ontwikkelen en de analyse van Reiders ophoudt bij 1996. Anno 2006 zijn er zesentwintig radiostations, drie lokale televisiestations en negen lokale dagbladen.

Volgens de Minister van Verkeer en Vervoer (2005) heeft de Antilliaanse radio- en televisieomroep een 'sui generis' karakter; een mengvorm van publieke en commerciële omroep. Dit blijkt uit het feit dat het bedrag dat de vergunninghouder betaalt voor de huur van de frequentie in geen enkele verhouding staat met de opbrengsten uit de exploitatie. De Minister van Verkeer en Vervoer is bevoegd tot het afgeven van machtigingen voor het aanleggen en aanwezig hebben, gebruiken of exploiteren van radio-elektrische inrichtingen. De Minister van Onderwijs en Cultuur is belast met het nationale mediabeleid. Omdat het mediabeleid nog in de maak is heeft de regering voorwaarden opgenomen in de radio-omroepmachtiging.

Het tempo van het ontstaan van radiostations in de tijd ziet er als volgt uit (Maduro, 2004; aangevuld).

Jaar	Aantal
1947	1
1958	3
1987	6
1994	12
2004	23
2005	26

- Tabel 2
Aantal radiostations in de loop van de tijd op Curaçao

Opvallend is dat de fragmentatie vrij recent sterk is toegenomen. Er is hier geen duidelijke verklaring voor te geven. Mogelijk heeft het te maken met de verdere commercialisering van de media en de ontwikkeling van de radiotechnologie die de operatie van de radio arbeidsextensiever maakt. Een andere mogelijke verklaring is dat het een afspiegeling is van de toegenomen fragmentie van de samenleving. Deze fragmentatie is tevens ook een mogelijke verklaring van de vele fricties die in de media worden uitgevochten en die vorm geven aan de geniale anarchie (Van Leeuwen, 1999). Duidelijk is wel dat vergunningen zijn aangevraagd bij de overheid (de politiek) door ondernemers en dat die ook zijn afgegeven.

In de jaren tachtig is de vakvereniging voor persmedewerkers opgericht

("Prensa Uni"). De doelstellingen zijn onder andere: belangenbehartiging, deskundigheidbevordering en kwaliteitsbewaking. In dit kader heeft de vereniging een jaarlijkse prijs ingesteld. Het effect van het werk van de vereniging is niet duidelijk. En de vereniging is inmiddels controversieel (Amigoe, 1 september 2006).

De laatste jaren is de distributie van de media via het internet toegenomen. Diverse kranten, radiostations en het televisiestation Telecuracao bieden inhoud aan via het internet. Dit is primair gericht op het buitenland. Het betreft dan mensen die kort verblijven in het buitenland vanwege werk of vakantie. En burgers die voor langere tijd het eiland hebben verlaten waar onder studenten. Maar ook buitenlanders die een tijdje op het eiland hebben gewoond en Nederlandse beleidsmakers zijn deel van deze markt. Met andere woorden de nieuwe media hebben hoofdzakelijk Nederland als markt. Het effect hiervan is het beter geïnformeerd zijn van Antillianen in het buitenland en daardoor meer betrokkenheid. Maar vanwege het feit dat deze Antillianen geen kiesrecht hebben, hebben ze nagenoeg geen invloed op de lokale politiek. In dit licht moet ook de discussie over het kiesrecht voor Antillianen in het buitenland, lees Nederland, worden gezien.

Een andere ontwikkeling van de laatste jaren is het feit dat Nederlandse media als het NRC en de Radio Wereldomroep permanent een correspondent op Curaçao hebben gestationeerd. Hierdoor is ook het Nederlandse publiek beter geïnformeerd over Curaçao. Deze berichten worden door de lokale media overgenomen en gaan daardoor onderdeel vormen van het mediaspectrum.

Wat is de rol van de media op Curaçao?

Aan de media worden diverse rollen toegeschreven. De volgende springen in het oog:

- De informatiefunctie: de media verschaffen informatie aan de burger.
- De kritiekfunctie, 'Watch dog': de media stellen maatschappelijke wantoestanden aan de kaak.
- De expressiefunctie: de media stellen burgers in staat hun mening te verkondigen.
- De verstrooiingsfunctie: de media bieden amusement en ontspanning.
- De opiniëeringsfunctie: de media bieden de mogelijkheid om de verschillende meningen binnen de samenleving naar voren te laten komen.
- De educatiefunctie: de media voeden de bruger op.
- De commerciële functie: de media scheppen werkgelegenheid en bie-

den de commerciële sector de mogelijkheid reclameboodschappen te communiceren naar de markt (Maduro, 2004).

De vraag is of de media op Curaçao de bovengenoemde rollen ook allemaal daadwerkelijk vervullen. De verstrooiings- en educatiefunctie van de media op Curaçao zijn afgenomen. De afgelopen jaren hebben de media vanuit haar informatie- en kritiekfunctie regelmatig een bijdrage geleverd aan het aan de kaak stellen van wantoestanden. Hier worden enkele voorbeelden aangehaald.

In mei 2004 moet een gedeputeerde van de FOL-partij aftreden wanneer door onderzoek van de media blijkt dat zij heeft gelogen over haar betrokkenheid bij een autoongeluk.

De media brengen aan het licht dat de directie van de Girobank tegen bestaande procedures in leningen heeft verstrekt aan onder anderen politici.

De media brengen aan het licht dat bij de luchthaven (Curinta) onregelmatigheden hebben plaatsgevonden bij het gunnen van werkzaamheden aan aannemers.

De media volgen, in de periode eind 2005 tot en met begin 2006, het gebruik van de 'credit card' bij het Curaçao Touristen Bureau.

Om de kritiekfunctie van de media op Curaçao te illustreren dient aandacht

besteed te worden aan de rol die is gespeeld ten tijde van het kabinet Godett. Nog nooit is de media zo tegen een kabinet geweest. Mogelijk is dit te verklaren door het feit dat deze partij niet de belangen van de mediabazen en het bedrijfsleven dient. Ter illustratie: er zijn websites opgezet, onder andere www.godett.com, waar dagelijks kritiek werd geuit op Premier Luisa-Godett. E-mail met kritiek circuleerde en tekenaren van spotprenten hadden veel werk. Toen ex-minister Komproe van de FOL kwam te overlijden in de gevangenis op 11 oktober 2004 en het onderzoek van de Commissie Evaluatieonderzoek Rechtshandhaving Nederlandse Antillen (2004) uitwees dat er fouten zijn gemaakt, was de 'watch dog' (de media) niet zo waakzaam als anders. Al snel verdween het onderwerp van de tafels van de redacties.

Tijdens de informatiecampagne in het kader van het Referendum 2005 over de staatkundige toekomst van Curaçao speelden de media een dubbele rol. Enerzijds fungeerden de media als informatiekanaal naar de kiezers toe. Anderzijds trachtten de media de kiezer te beïnvloeden. Merkwaardig was het feit dat sommige media de grote voorstanders waren van uitstel van het referendum van 8 april 2005.

In 2006 maken de media ophef als blijkt dat een significant aantal journalisten op de lijst staat om benoemd te

worden in de Raden van Commissarissen van de overheids-N.V.'s en besturen van de -stichtingen. In de media wordt gespeculeerd dat deze benoemingen een beloning zijn voor de bewezen diensten tijdens de campagne voor de Statenverkiezing van januari 2006.

Wat zijn de internationale ontwikkelingen van Governance op het gebied van media?

De tendens die op Curaçao is waar te nemen manifesteert zich ook internationaal. President Hugo Chavez van Venezuela kan al jaren (vanaf 2001 na een grote staking bij de olie staatsmaatschappij PDVSA en een mislukte staatsgreep) niet rekenen op de vrije media en is primair aangewezen op de media in handen van de staat.

In Nederland wordt door sommigen gesteld dat Pim Fortuyn in 2002 door de media is gecreëerd en dat de media het klimaat hebben geschapen waarin Fortuyn is vermoord (Monarch, 2002).

Het begin van de oorlog tegen Irak in 2003 is gelegitimeerd naar aanleiding van manipulatie van de regering Bush met informatie over massavernietigingswapens in het bezit van president Saddam Hussein van Irak. Als eenmaal de oorlog is begonnen uit de Ameri-

kaanse media geen kritiek op de oorlog. Hetzelfde verhaal geldt ook voor Engeland en Blair.

De zaak Natalee Holloway in 2005 op Aruba illustreert dat media dispropor-tioneel aandacht kunnen besteden aan de verdwijning van een dochter van een invloedrijke familie in de Verenigde Staten.

Het zou echter niet juist zijn om te stellen dat Curaçao de internationale trend volgt. In de Verenigde Staten van Amerika en andere westerse landen maakt men zich zorgen over de concentratie van de media als gevolg van liberalisering en marktwerking (Jackson e.a., 2004), in tegenstelling tot de fragmentatie van het medialandschap zoals op Curaçao. Volgens Champlin & Knoedler (2006) moeten de media opvoeden en informeren en zo democratie bevorderen. De media komen door de werking van de markt hier niet aan toe omdat de markt primair geïnteresseerd is in vermaak. De vraag is of differentiatie en dus meer concurrentie het antwoord is. De Curaçaose situatie heeft dat niet laten blijken.

Een ander onderwerp dat internationaal veel aandacht geniet, vergeleken met Curaçao, is de rol van de nieuwe media en het effect daarvan op de traditionele media. Als gevolg hier-

van lezen jongeren in Nederland minder, kijken minder televisie terwijl de radio zich handhaaft. 80% van de jongeren is wel geïnteresseerd in radio (Broertjes, 2006).

Manuel Castells (1996, 1997, 2004), geeft in zijn triologie over de netwerksamenleving de volgende analyse van de relatie tussen de politiek en de media. De media zijn de belangrijkste informatiebron geworden. De burgers vormen hun mening en baseren hun handelen op deze informatie. Het is niet zo dat burgers blindelings de media volgen. De media zijn ondanks de toenemende concentratie nog te divers daarvoor. Maar belangrijker is dat burgers de informatie niet passief ontvangen maar verwerken vanuit hun perspectief. Communicatie is een complex proces en zij die pogen via de media de publieke opinie te beïnvloeden stuiten altijd op onvoorziene effecten. Maar feit is dat de media het politieke debat omlijsten en dit heeft consequenties voor het politieke proces. Mediocratie heeft een eigen taal en eigen regels: versimpeling van de inhoud, 'image building', verpersoonlijking van de politiek, het verspreiden van geruchten, 'character assassination' van politici en/of publieke figuren. In deze context moet ook de aandacht van de media voor schandelen gezien worden.

De mediocratie is duur en dit feit zorgt er voor dat politici afhankelijk worden van financierders en lobbyisten. Castells merkt op dat juist deze afhankelijkheid van politici in de Verenigde Staten er voor zorgt dat er geen wetgeving komt die de financiering van de politieke partijen reguleert.

Door de media zijn de burgers meer betrokken bij de politiek. En toch is er sprake van afname van vertrouwen van de burgers in de politiek. Burgers uiten hun politieke wensen buiten parlementair of door de stemmen op alternatieve partijen of door te niet te gaan stemmen. In deze context gaat het internet een belangrijke rol vervullen. Het biedt de infrastructuur om burgers met elkaar in contact te brengen en nieuwe mogelijkheden voor het verwerven van fondsen (Hertz, 2003).

Hoe luidt de analyse van het probleem van Governance van de media?

De media op Curaçao hebben, evenals elders in de wereld, grote invloed (Sentro di doktor, 2002). Media op Curaçao zijn primair een 'business', de commerciële functie van de media (Reinders, 1996). Andere doelstellingen lijken ondergeschikt aan bovengenoemde doelstelling. Dit kan ook niet anders omdat de media op Curaçao niet worden gesubsidieerd uit de algemene middelen. Deze situatie is

niet uniek voor Curaçao, zoals blijkt uit het volgende citaat.

“Most newspapers, radio- and TV stations get most or all of their income from advertisements and sponsoring. The media will therefore seek to optimally satisfy the interests of their advertisers, which are not necessarily coincident with the interests of the readers, listeners and viewers (Baker 1994; McManus 1994).” (Fog, 2004)

De positie van de media in bijvoorbeeld Nederland en op Curaçao zijn niet met elkaar te vergelijken. Voor de hand liggende verschillen zijn:

- De omvang van de Nederlandse markt is beduidend groter. Dit komt onder andere tot uiting in het bestaan van het onderscheid tussen nationale, regionale en lokale media. Dit is op Curaçao niet het geval: er bestaan slechts nationale media.
- Op Curaçao zijn de media niet gesubsidieerd en is de regelgeving beperkt. Het mediabeleid is pas in een pril stadium van ontwikkeling. Pas in 2005 is door de minister van Telecommunicatie, mevrouw Leeflang, een “Gedragcode Radio en Televisie” gepubliceerd.
- Nederland kent journalistieke opleidingen die door de media worden erkend. Op Curaçao is dit niet het geval.
- De Curaçaose media zijn niet financieel onafhankelijk. De inkomsten zijn beperkt waardoor de personeelsbezetting kwantitatief en kwalitatief onderbezet is. Met andere woorden, de media kunnen niet betalen voor kwaliteit (Eustatius, 2003).

Dat de Curaçaose media zelf deze analyse delen blijkt uit het volgende citaat uit een redactioneel commentaar van de krant Amigoe op de dag van de media:

“De onafhankelijkheid van de lokale media wordt momenteel bedreigd. De belangrijkste oorzaak is - en dat speelt natuurlijk al veel langer - dat er te veel kranten (9, inclusief El Periódico), radiostations (meer dan 25) en drie tv-stations zijn. Dat komt misschien wel de pluriformiteit ten goede, maar in economisch slechte tijden met bedrijven die selectiever met hun advertentiebudget omgaan, gaat dat ten koste van de inhoudelijke kwaliteit. Maar de bedreiging komt ook van binnenuit; van journalisten die erin toestemmen zich politiek te laten benoemen in Raden van Commissarissen en besturen van overheidsbedrijven en -stichtingen, en zich daarvoor nota bene (flink) laten betalen. Dat gebeurde het afgelopen jaar met het aantreden van

het nieuwe Bestuurscollege. Betrokkenen zelf ontkennen het, maar direct of indirect wordt daarmee hun monden gesnoerd. En dat is het laatste wat een journalist zich mag laten overkomen.

Helemaal discutabel wordt het wanneer het de voorzitter van de mediavereniging Prensa Uní betreft. Zij doet er niet geheimzinnig over dat zij bezoldigd commissaris is van overheidsbedrijf Selikor. De voorzitter heeft echter een voorbeeldfunctie en dient juist als eerste de belangen van journalisten te behartigen. Nu heeft zij de schijn tegen zich en dat is niet goed voor de beroepsgroep."

(Amigoe, 1 september 2006)

Er doet zich een paradox voor. Schijnbaar zijn de media democratisch. Het lijkt makkelijk om met een medium te beginnen en het is makkelijk om als burger of instantie toegang tot de media te krijgen. Het gevolg van dit brede aanbod is niet het vergroten van de democratie en onafhankelijkheid, maar afhankelijkheid (van sponsors) en (auto-)censuur. Informatie die sponsors of andere invloedrijke stakeholders niet welgevallig zou kunnen zijn, wordt niet gepubliceerd op straffe van het verlies van inkomsten.

De Curaçaose samenleving is tot een, soms letterlijk bloedige, 'reality

show' verworden. Via de media zijn alle gebeurtenissen 'live' te volgen, en via de 'call in' programma's op radio en televisie en via ingezonden stukken en columns in de dagbladen wordt gestemd voor de winnaar; de expressiefunctie van de media.

Een illustratie hiervan zijn de taferelen die zich hebben voorgedaan na de publicatie van de column van Jacob Gelt Dekker (6 augustus 2006). Naar aanleiding van uitspraken over wan toestanden op Curaçao in zijn column barste er een maatschappelijke discussie los, waarbij de vraag werd gesteld door een politiek bestuurder of deze investeerder niet tot 'persona non grata' moest worden uitgeroepen. Via de lokale media kon de burger dagenlang "stemmen" over deze stellingen.

Op 20 september 2006, de 'Internationale dag van de vrede', ontstaat er een bestuurscrisis op eilandsniveau. De oorzaak is dat PAR de samenwerking met de NPA van Nelson Pierre in de media opzegt, nadat deze eerder in een 'talk show' op de radio de Minister-president en anderen zou hebben beledigd. Issues die aan de orde zijn, zijn een audit bij het nutsbedrijf Aquallectra en benoemingen van directieleden bij overheids-NV's. De media, ingezonden stukken en talkshows, draaien op volle toeren. Langzaam wordt duidelijk dat de

stemming van de Curaçaose bevolking in deze 'reality show' uitwijst dat Pierre moet blijven regeren. Na het weekend wordt via de media bekendgemaakt dat de breuk is gelijmd.

Pierre is bij uitstek een fenomeen van de mediacratie. Er kan zelfs gesteld worden dat hij de mediacratie op het eiland een stap verder heeft gebracht. Hij is zijn politieke carrière begonnen als presentator van een dagelijkse talkshow uitgezonden op radio en televisie op 'Kanaal 24'. Zijn stijl is een combinatie van Fortuynse 'one liners' en een Chavista agenda en rethoriek. Vanuit die positie neemt hij met succes deel aan de verkiezingen van 2003 voor de Eilandsraad en behaalt één zetel. De media zijn altijd belangrijk gebleven voor Pierre. Dagelijks verschijnt hij in de talkshows of is hij onderwerp van een gesprek.

De mediacratie op Curaçao krijgt een bijzondere dimensie door de kleinschaligheid. Journalisten maken deel uit van vrienden- en familiekring. Deze realties beïnvloeden het werk van de journalist. In deze context wordt weer verwezen naar het citaat van het redactioneel artikel van de Amigoe, dat suggereert dat niet alleen een medium een prijs heeft, maar ook een individuele journalist.

Door de werking van de media-

cratie wordt ook de Corporate Governance van met name overheids-NV's en -stichtingen aangetast. Via de media, en niet via de geeigende kanalen, bemoeien 'stakeholders' zich met processen en procedures. Met name waar het gaat om benoeming en ontslag van directieleden. Mede hierdoor wordt de directie verzwakt en in extreme gevallen stapt de directie op. Was het tot voor kort zo dat directies de organisatie volledig in hun greep hadden (Goede, 2005), steeds meer worden organisaties stuurloos.

Als samenvatting van deze paragraaf citeer ik Abbad:

"Media hebben een sterk richtinggevende invloed op de publieke opinie, zowel door de wijze van nieuwsbrenging als de manier waarop de nieuwsgeving plaats vindt.

Door hun waakhondfunctie leven de media op een meer of minder gespannen voet met de gevestigde maatschappelijke krachten. De mate van financiële onafhankelijkheid, weerbaarheid en documentatiekracht zijn bepalend voor het opinievormende gehalte ervan.

De democratische kwaliteit van de media wordt ondermijnd door een combinatie van factoren. Door een laag informatiegehalte van het gebrachte nieuws; veronachtzaming van de

journalistieke regels van verificatie en wederhoor, waardoor onjuiste of onvolledige informatie in de wereld komt die een individu of rechtspersoon blijvend in hun integriteit kunnen aantasten; populistische sensatiejournalistiek zonder diepgang; inmenging van financiële eigenaren in de onafhankelijke nieuwsgaring; de dreiging van afsluiting van politieke informatiekanalen; vermenging van persoonlijke mening of overtuiging van de nieuwsbrenger met het feitelijke nieuws; het ontbreken van achtergrondanalyses bij het nieuws door onder andere "investigative reporting", waardoor het nieuwsitem alleen een momentopname wordt, afgesneden van zijn tijdsperspectief, en weinig nut heeft voor interpretaties naar de toekomst toe.

Dit alles speelt zich af bij een merkwaardig aandoend gebrek aan zelfregulering.

Kortom, de journalistieke principes ten aanzien van een democratisch juiste nieuwsgaring ontbreken bij de media. Het gevaar voor de democratie schuilt in het feit dat deze tekortkomingen de media uiteindelijk in een twijfelachtig daglicht plaatsen, waardoor hun betekenis voor het democratische vormingsproces afneemt.

Dit noodzaakt tot het opwaarderen van het democratische bewustwordingsproces in deze sector. Naast de

algemene politieke vorming zijn hier de aangewezen stappen: vorming in algemene journalistieke uitgangspunten, verruiming van mogelijkheden om achtergrondgegevens te ontwikkelen³, bewerkstelling van een actieve (zelf-)regulering.

Dit alles met de nadruk op het democratische gehalte van de nieuwsgaring, de informatieve kwaliteit van het nieuws." (Abbad, 2006)

Hoe kan Governance van de media op Curaçao verbeterd worden?

De Raad Maatschappelijke Ontwikkeling stelt voor de Nederlandse situatie drie oplossingsstrategieën voor:

"De eerste strategie is die van actieve vrijheid. De overheid stelt zich op als bondgenoot van essentiële waarden in de media, zoals pluriformiteit en onafhankelijkheid, en stimuleert ze waar dit kan. Het functioneren van de mediamarkt is van minimumvoorwaarden afhankelijk. Er kan bijvoorbeeld geen overconcentratie zijn, er dient redactionele vrijheid te bestaan en er moeten concurrerende

³ Te denken valt aan een vorm van samenwerking tussen verschillende media, waarbij achtergrondnieuws wordt gegenereerd voor gezamenlijk gebruik.

visies naar voren worden gebracht. De overheid dient dergelijke voorwaarden te hoeden en te stimuleren.

De tweede strategie is publieke verantwoording van de media. De media hebben een belangrijke positie in het publieke domein en dit geeft ze ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Op de wijze waarop zij die invullen mag de samenleving hen aanspreken. Mediaorganisaties kunnen zich veel sterker en veel actiever dan nu naar burgers verantwoorden. Dit versterkt de relatie tussen burgers en media en spoort de media tegelijk aan tot zelfreflectie en innovatie.

De derde strategie tenslotte is empowerment van burgers. Door empowerment wordt de weerbaarheid van de burger versterkt en ontwikkelt hij zich tot effectieve tegenmacht tegen de medialogica. De transparantie van media en empowerment van burgers hangen samen. Transparantie schept de voorwaarden voor burgers om zich te organiseren en een sterke positie van burgers dwingt mediaorganisaties tot transparantie." (RMO, maart 2003)

Deze drie strategieën worden in het advies uitgewerkt in concrete aanbevelingen.

"Om de onafhankelijkheid van media te garanderen is een mediafusieregeling nodig die maxima stelt aan de marktaandeelen van concerns.

Door horizontale arrangementen zoals visitaties, 'public hearings' en kwaliteitshandvesten kunnen media zich aan burgers verantwoorden.

Een mediawatch-instituut krijgt als opdracht om berichtgeving over hypes, affaires en heikele thema's te onderzoeken zodat het publieke debat over de werking van de media kan worden gestimuleerd.

Op de derde donderdag van juni, aan de vooravond van het zomerreces, wordt het jaarlijkse media-politiek verantwoordingsdebat georganiseerd. Journalisten, politici en burgers becommentariëren daar hun eigen en elkaars functioneren in het afgelopen jaar, op basis van analyses en ervaringen.

De positie van de regionale dagbladen en van de landelijke omroep staat onder druk. De overheid staat nu werkelijk voor de vraag of hij de wetten van de markt zijn werk moet laten doen waardoor een groot deel van de regionale dagbladen en omroepen het loodje zullen leggen of dat hij maatregelen neemt om de pluriformiteit te bewaken. Volgens de RMO dient voor het laatste te worden gekozen.

De positie van burgers die om rekening vragen behoeft versterking door ofwel de instelling van een mediaombudsman ofwel een verzuwaring van de rol van de Raad voor de journalistiek." (RMO, maart 2003)

Zoals eerder gesteld is de situatie van de Nederlandse media niet te vergelijken met de Curaçaose situatie. Vanwege dit verschil dient de oplossing voor de Curaçaose situatie specifiek te zijn.

De minister van Verkeer & Vervoer van de Nederlandse Antillen, mevrouw Leeftang (Kabinet Ys II) introduceert in 2005 de Gedragscode voor elektronische media (radio en televisie). Hierbij is vanwege raakvlakken van het beleid samengewerkt met de Minister van Onderwijs en Cultuur. De code richt zich primair op geweld, geweld tegen de mensheid, geweld tegen vrouwen, geweld tegen specifieke groepen, het kind, vastgestelde uitzendingen, taalgebruik, pornografische materiaal, reclameboodschappen. Met andere woorden, op fatsoensnormen. De code is ontwikkeld volgens, wat de minister noemt, gefaciliteerde zelfregulering. Hier is voor gekozen omdat er door het ontbreken van een mediabeleid er onvoldoende toetsingskaders zijn en omdat de minister overtuigd is dat zelfregulering de meest gepaste methode is binnen de context van vrije meningsuiting. De eigenaren van de media hebben actief deelgenomen aan de opstelling van de code. Er is een commissie "Controle Naleving Gedragscode" onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Onder-

wijs en Cultuur ingesteld. De code is aan alle huishoudens verspreid. De burger kan nu de media controleren aan de hand van de code. Na het ontvangen van klachten gaat het Bureau Telecommunicatie over tot het maken van opnames van de betreffende media. Deze opnames worden ter beschikking gesteld aan de commissie. De commissie rapporteert aan de minister die op haar beurt de bevindingen meldt aan de vergunninghouder. Bij het verlengen van de vergunning speelt het opgebouwde dossier een rol.

Verder kondigt de minister haar mediabeleid aan. Elementen hiervan zijn een stop op vergunningen voor televisie- en radiostations. Indien radiofrequenties vrijkomen, zullen stichtingen (en geen bedrijven) de voorrang krijgen bij het verlenen van zendvergunningen. Dit om het winstmotief te verkleinen. Dit laatste komt overeen met bevindingen van internationaal onderzoek:

"...the only efficient way to improve media quality is to reduce the economic competition. In fact, the goal of democratic performance cannot be achieved when unrestrained market forces control the media. The only way to assure a truly independent democratic communication system is by implementing non-commercial mass media. The historical evidence from Europe

and elsewhere has shown that state-financed non-commercial media have performed reasonably well, as long as the competition from commercial media was not too strong." (Fog, 2004)

Het beleid van minister Leeftang werd in de praktijk getoetst naar aanleiding van een uitzending van het televisieprogramma "De frente ku Lupe" op zaterdag 5 november 2005. In deze uitzending werd door drie mannelijke gasten vrij gesproken over hun seksualiteit. Naar aanleiding van de uitzending wordt er gebeld met klachten. Het is onduidelijk wat er gebeurt naar aanleiding van de klachten. Wel wordt de uitzending een week later opnieuw uitgezonden in het gesloten circuit. Nadien wordt weinig tot niets vernomen van de code en de werking ervan.

In augustus 2006 bericht het Antilliaans Dagblad (10 augustus 2006) over het wetsontwerp Media-beleid dat voor advies is voorgelegd aan de Raad van Advies door de Minister van Onderwijs en Cultuur, mevrouw Leeftang (Kabinet de Jongh-Elhage), dus de ex-minister van Verkeer en Vervoer (Kabinet Ys II). Het ontwerp heeft het onder andere over bepalingen voor journalisten, een raad van controle en een minister die rechtstreeks controleert of de media

zich houdt aan de vergunningseisen. In de raad van controle hebben zitting vertegenwoordigers van radiozenders, kranten, televisiezenders en adverteerders. De leden mogen echter niet actief zijn in de media. Overtreding van de mediawet kan leiden tot boetes van Naf. 10.000,- of Naf. 25.000,-. De raad controleert aan de hand van de codes voor respectievelijk journalisten en reclame boodschap, waarbij de gemeenschap optreedt als klokkenluider. Daarnaast wordt er ook een orgaan ingesteld dat toezicht houdt op het naleven van de mediawet. De regels van toepassing van de mediawet zijn er al (Antilliaans Dagblad, 11 augustus 2006).

Conclusies

Geconcludeerd kan worden dat de media een weerspiegeling zijn van de gefragmenteerde samenleving. Het gevolg van het overaanbod aan media is dat ze heel toegankelijk zijn. Dit leidt tot het paradox dat de democratie afneemt, onder andere omdat de media afhankelijk zijn van inkomsten van de reclame van het bedrijfsleven en andere stakeholders. Het is een feit dat sommige media een belangrijke rol hebben gespeeld bij het onthullen van onregelmatigheden bij een aantal overheids-NV's en -stichtingen. Verder houden de media zich niet langer aan de rol van brengers van het nieuws en

informatie, maar worden de media steeds meer zelf nieuwsmakers of in extreme gevallen het nieuws. Met andere woorden: "who watches the watchdog"? De media zijn niet de waakhond, wel zijn de media onderdeel van een systeem van 'check-and-balances' in onze kwetbare democratie. De maatregelen die de Minister van Onderwijs en Cultuur van de Nederlandse Antillen in voorbereiding heeft, stroken met internationale oplossingsrichtingen: zelfregulering, publiekelijke verantwoording en "inpowerment" van burgers zullen het systeem van 'checks-and-balances' verder uitbouwen. Feit is dat het beleid tot op heden geen merkbaar effect heeft gehad. Een mogelijke oorzaak is dat de burger onvoldoende op de hoogte is van de code. Maar ook de code op zich is zwak. Bijvoorbeeld: het Bureau Telecommunicatie gaat pas na klachten over tot het maken van opnames van het desbetreffende programma. Met andere woorden: na het verdrinken van het kalf, dempt men de put. Verder wordt een cynische gedachte à la Manuel Castells opgeroepen over waarom het debat over het transparant maken van de financiering van politieke partijen is verstomd. Het doet denken aan de stelling van Prof. in 't Veld in zijn oratie, uitgesproken aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen: Good Governance is een pro-

these voor deugdzaamheid. In dit geval: na de introductie van de code is de deugdzaamheid van de media geamputeerd.

Tot slot dient opgemerkt te worden dat het lijkt alsof het internet nog niets wezenlijks veranderd heeft aan de mediocratie op Curaçao (Goede, 2006).

Dr. Miguel Goede is wetenschappelijk medewerker bestuurskunde en politicologie aan de Sociaal Economische Faculteit van de Nederlandse Antillen. Hij is betrokken bij de leerstoel Good Governance van de UNA. Hij is tevens voorzitter van de Vereniging Bestuurskunde van de Nederlandse Antillen en Aruba en partner bij Goede Consultants.

Geraadpleegde literatuur

Abbad, D., Democratie en vorming, in: Een aanzet tot integrale ontwikkeling; bezien vanuit het perspectief van het Caribische deel van het Koninkrijk, Nederlandse Antillen, 2006

Amigoe, Discutabel,
Curaçao, 1 september 2006

Antilliaans Dagblad, Media onder controle; Nieuwe wet gaat 'veel verder' dan gedragscode Leeftang,
Curaçao, donderdag 10 augustus 2006

Antilliaans Dagblad, Boetes tot 25 mille in Mediawetgeving,
Curaçao vrijdag 11 augustus 2006

Broertjes, P., De toekomst van de krant volgens Pieter Broertjes,
Groningen, 25 april 2006

Castells, M., The rise of the network society, Oxford, 1996

- Castells, M., *The power of identity*, Oxford, 1997
- Castells, M., *The network society; a cross-culture perspective*, Oxford, 2004
- Champlin, D., & J. Knoedler, *The media, the news and democracy: Revisiting the Dewey-Lippman debate*, in: *Journal of Economic Issues*, Vol. XI, No. 1, March 2006
- Commissie Evaluatieonderzoek Rechtshandhaving Nederlandse Antillen, *Onafhankelijk onderzoek naar de feiten en omstandigheden aangaande het overlijden van de heer Bernhard Maximiliaan John Komproe*, Nederlandse Antillen, 2004
- Eustatius, M., *Ku machete riba mesa* (Afstudeerscriptie), Tilburg, 2003
- Eustatius, M., *De noodzaak van een nieuw kiesstelsel voor Curaçao; Op weg naar een gedegen diagnose*, in: *UNA publicaties*, Curaçao, 2005
- Fundashon kultura i desaroyo, *Bario, kultura i desaroyo*, Curaçao, 1997
- Fog, A., *The supposed and real role of mass media in modern democracy*, 2004
- Gelt Dekker, J., *Visitekaartje Hato*, www.luchtvaartnieuws.nl, 06-08-2006
- Goede, M., *Groei en fragmentatie van de overheid op de Nederlandse Antillen en Curaçao*, Curaçao, Tilburg, 2005
- Goede, M., *For which agenda did you vote in the elections of the 27th January 2006; A comparison of party election programs*, in: *Si bo guli wesu, konfia bo korokoro!*, Curaçao, 2006
- Hertz, N., *de stille overname; de globalisering en het einde van de democratie*, 2003
- Howlett, M., M. Ramesh, *Studying public policy; policy cycle and policy subsystems*, Ontario, 2003
- In 't Veld, R., *Governance als prothese voor deugdzaamheid* (Oratie), Curaçao, 16 maart 2006
- Leeuwen van, B., *Geniale Anarchie*, Amsterdam, 1999
- NRC, *De relatie tussen media en politiek is destructief*, Nederland, 9 juli 2004
- Maduro, J., *Radio ambiente op Curaçao*, Curaçao, april/ mei 2004
- Minister van Verkeer en Vervoer, *Beleid inzake de gedragscode voor elektronische media*, Nederlandse Antillen, mei 2005
- Monasch, J., *De strijd om de macht; Politieke campagnes, idealen en intriges*, 2002
- Owen, D., *Effects of electronic media on democratic attitudes*, 1999
- Raad Maatschappelijke Ontwikkeling, *Advies 26. Medialogica, Over het krachtenveld tussen burgers, media en politiek*, Nederland, maart - 2003
- Reinders, A., *Media en communicatie in Curaçao*, Curaçao, 1996
- Reintjes, J. en H. Spoorans, *Zijn politici te koop?; over financiering van politieke partijen*, 2003
- Sentro Mr. Dr. Moises Frumencio de Costa Gomes, *Chiki pero wapu?*, 2002
- Taylor Jackson, P., & J. Roland Stanfield, *The role of the press in democracy: Heterodox economics and the propaganda model*, in: *Journal of Economic Issues*, Vol XXXVIII, No. 2, June 2004

Bijlage 1

	Kranten	Taal
1	amigoe	Nederlands
2	extra	Papiamentu
3	vigilante	Papiamentu
4	bala	Papiamentu
5	la prensa	Papiamentu
6	ultimo notisia	Papiamentu
7	antilliaans dagblad	Nederlands
8	El Periodiko	Spaans
9	Krioyo	Papiamentu

.....

Radiostations

1	z86	Papiamentu
2	rock korsou	Papiamentu
3	zfm	Papiamentu
4	easy	Engels
5	krioyo	Papiamentu
6	hoyer 1	Papiamentu
7	hoyer 2	Papiamentu
8	hoyer 3	Papiamentu
9	hoyer 4	Nederlands
10	radio korsou	Papiamentu/Nederlands
11	hit24	Papiamentu
12	Direct	Papiamentu
13	Direct 2	Papiamentu
14	paradise	Nederlands
15	tropical	Papiamentu
16	new song	Papiamentu
17	delta	Papiamentu
18	radio dolfin fm	Nederlands
19	Radio Notisia	Papiamentu
20	Simia FM	Papiamentu

.....

Televisiestations

1	Telecuracao	Papiamentu/Nederlands
2	Kanaal 11	Papiamentu/Nederlands
3	Hit24	Papiamentu/Nederlands

.....

Politieke Partijen

1	PAR	6	MAN
2	PNP	7	DP
3	FOL	8	ORDU
4	PLKP	9	Soberano
5	LNPA	10	Forsa Korsou